

חקת

גליון מס' 414

ג' תמוז תשפ"ב

אין יקר לקב"ה כמו יהודי

הרב אפרים שרבני שליט"א

העניין טעון גניזה • נא לא לקרוא בשעות התפילה

יהודי נכבד, אשר משמש כמגיד שיעור בישיבה חשובה והכין באותה השעה את שיעורו לתלמידיו ליום המחרת. משראו המלווים שאין ברירה, נגשו אל המגיד שיעור ובקשהו להצטרף עמם לקיים מצוות לויית המת. בתחילה לא רצה אותו יהודי ללכת אתם, שהרי הוצרך להכין את השיעור, וגם שלמחר כבר עם שחר עליו להתייצב בשערי הישיבה. אך משראה כי אין איש מצטרף עמם, סגר את הגמרא ופנה ללוות את המת יחד אתם. לאחר שקברוהו באדמת הר הזיתים ואף החלו מעט להתרחק ממקום קבורתו, בכתה האלמנה והזכירה לאחד מאנשי החברה קדישא שצוואה אחת השאיר המנוח בידיה, והיא, שלאחר הטמנתו יזמרו לצד קברו את הפיוט 'בר יוחאי'.

כל העשרה שהיו עיפיים וגם קופאים מהקור השורר בירושלים בשעות אלו, ריחמו על האלמנה ועל האיש הערירי וחזרו בכדי לומר את הפיוט. כשהגיעו, לצערם ולצער האלמנה, לא היה אחד מהם שזכר בעל פה את תיבות הפיוט. כשכבר התייאשו ופנו לחזור לביתם לפתע נזכר מגיד השיעור, והוציא מכיסו דף שנקרע מתוך סידור, עם מילות הפיוט "בר יוחאי", הדבר היה לפלא מאין הפתק הזה הגיע לכיסו, וכי איזה אדם מסתובב עם דף כזה בכיסו, אך אף אחד לא שאל דבר, ומיד עמדו ושוררו יחדיו "בר יוחאי נמשחת אשריך". האלמנה התרגשה מאוד בראותה כי נתקיימה צוואתו של בעלה.

בדרך שובם מהר הזיתים, נענה המגיד השיעור ברוב רגש וסיפר בהתפעלות כמה השגחה מופלאה הייתה כאן. אמר האיש "וכי נראה לכם שאני מחזיק בדרך קבע דף קרוע ובו כתובים מילות השיר 'בר יוחאי'?! אלא דעו לכם שביום ששי קודם כניסת שבת, הייתי בדרכי לבית הכנסת, והנה לנגד עיני ראיתי את הדף הזה מונח על הארץ, ביקשתי מהבן שלי הקטן שירים את הדף מן הארץ הכנסתי אותו לכיס ובדעתי היה להשליכו לגניזה. כשהגעתי לבית הכנסת שכחתי מהדף והוא נשאר בכיסי. והפלא הגדול, שבמוצאי שבת אני עוד עם החליפה של שבת, חיפשתי היכן להכין את השיעור שלי למחר, כי היה רעש גדול בבית מהילדים, ולא היה ביכולתי להתעמק כראוי בלימודי ובעיוני לכן ירדתי לחפש בית מדרש, הכל היה סגור עד שמצאתי את בית המדרש הזה שבו מצאתם אותי.

אני עומד ונפעם כמה סיבובים סיבב הקב"ה, בכדי שתקויים צוואתו האחרונה של המנוח הזה שזמר על קברו בר יוחאי. איך הקב"ה דאג שהפתק הזה יהיה בכיס שלי מיום שישו עד עתה".

כששמעו האנשים את המעשה, בטוחים היו שהמנוח אכן לא היה צדיק מפורסם אך כנראה היה צדיק נסתר, שהקב"ה משגיח עליו בצורה כזאת מופלאה. אך לאחר בירור נודע להם שיהודי זה היה איש פשוט כמוני כמוך. אמרה להם האלמנה בדמעות, שאכן בעלה יהודי פשוט, אך מנהג טוב אחד היה לו שעליו שמר מכל משמר, שבכל ליל שבת בעת הסעודה היה מזמר 'בר יוחאי' לזכרו של התנא האלוקי רשב"י. אין זה משנה אם היה חלש, עייף או כאוב, על בר יוחאי הוא לא ויתר. הכל לכבוד רשב"י כמובן. "באחד מהימים הוא אמר לי בצער, שכיון שאין לנו ילדים, ואין מי שימליץ עליו בשעת פטירתו הוא מבקש ממני שאעשה הכל על מנת שיגידו פיוט בר יוחאי בשעת פטירתו, אולי יזכה רשב"י יעמוד לו לזכות על כל השנים, שמעולם לא פסק להזכירו על

תורה מספרת, שמשא רבינו הולך במדבר ורואה סנה בוער באש, סנה זה שיח קוצני, השיח בוער אך לא נשרף. משה רבינו השתומם מהמראה הזה. ומתוך אותו הסנה הקב"ה מדבר אתו.

ובמדרש מסופר, שאמר לו הקב"ה, שהסיבה שהוא מדבר אתו מתוך הסנה, כי עם ישראל סובלים במצרים וכביכול בשעה שהם בקוצים גם ה' יתברך יחד אתם בקוצים. "עמו אֶנְכִי בְּצָרָה" - כשהם כאובים גם אני כאוב.

כל אחד מכם שקורא את השורות האלו כעת, אתה פעם חשבת שכשכואב לך כואב לו? האם ישנת פעם על קוצים? תחשוב שאתה עובר משהו הקב"ה כביכול ישן על קוצים. כשאמא לא נרדמת בלילה כי הוא חושבת על הבת שלה שעדיין לא התחתנה, גם הוא לא נרדם.

אמא קמה בלילה לכסות את הילדים שלה, לבדוק שאף אחד לא קר לו, כך גם ה' יתברך. הבעל שם טוב אמר, אמא, כשנולד לה בן יחיד לעת זקנתה אי אפשר לשער את האהבה שיש לה אליו, אך אהבת הקב"ה אליך היא גדולה יותר.

כמה מרגש לראות אמא שקבלה ילד אחרי עשרים שנה. ממש לבכות, איך היא מחבקת אותו, שומרת עליו, מתרגשת ממנו. כמה שזה יהיה מרגש ויגרום להרבה אנשים להזויל דמעות, אומר הבעל שם טוב, זה עדיין לא יגיע לאהבה שה' יתברך אוהב אותך.

כותב המהר"ל, האהבה שיש לקב"ה לישראל אינה תלויה בדבר, ואינה תלויה בטיב מעשיהם כלל! קשה להגיד את זה, אך לא משנה מה הם יעשו ואיך הם יתנהגו אליו, האהבה שלו לא תשתנה. הורים שהילדים שלהם בגדו בהם, זה לפעמים כיבה מעט את האהבה שהייתה להם בלב, אך אצלו האהבה לעולם לא תשתנה.

מעשה ביהודי מתושבי ירושלים, שנפטר ערירי בלא בנים, בימות החורף סמוך לכניסת השבת. אחד מאנשי החסד שהיה מטפל בו בחייו פנה אל החברא קדישא בבקשה שיזדרזו לקבורו בזריזות כמנהג ירושלים, בכדי שלא להלין את המת.

אך מפאת השעה המאוחרת לקראת שבת קודש, הוחלט לערוך את הלוויה רק במוצאי שבת מנוחה. אנשי החברא קדישא הראוהו את מקום הקבורה המדויק בהר הזיתים, ושהכל מוכן ומזומן לערוך את הלוויה תיכף בצאת השבת.

באותה השבת הלך לעולמו אחד מגדולי הדור המפורסמים, ולכן פנו אנשי החברא קדישא תחילה לעסוק בכבודו של הנפטר הגדול בלווייתם של רבבות בני ישראל. כשנפנו לעסוק במטתו של יהודי ערירי זה, כבר היתה השעה אחר חצות הלילה. כשעברו עם המיטה בסמוך לאחד מבתי המדרש ברח' ואל בירושלים, ראו שאין המלווים מונים אלא תשעה אנשים בלבד. האלמנה הייתה בצער גדול, הן על עיכוב בעלה עד שעה כזאת, והן על כך שאפילו מנין לא נמצא לקברו.

אנשי החברא קדישא נכנסו לבית המדרש הסמוך וביקשו מהיושבים בסעודת מלווה מלכה שאחד מהם ישתתף בהלווייתו של האיש הערירי, אך מפאת השעה המאוחרת והקור השורר בחוצות לא הסכים איש מהם ללכת את הדרך הארוכה עד להר הזיתים ולשוב לביתו לפי החשבון כמעט בעלות השחר. באותה שעה ישב שם בבית המדרש

המשך שיחת הרב בעמ' 3 <<

זה הזמן להרענן
צ'ק יו סל שילוחים

להזמנת דיסקים של שיעורי הרב אפרים שרבני שליט"א: הרב חיים 055-6777644

ללא עלות!

זמני השבת ירושלים

הדלקת נרות	לנוהגים 40 דק'
19:14	19:34
ציאת השבת	ציאת השבת (ר"ת)
21:21	20:25

להרבה מאתנו זה יהיה כמעט בלתי אפשרי. "אני יודע שאני לא טלית שכולה תכלת אבל אני בסה"כ בסדר".

אומר לנו הרב, עם ניסיון החיים שלו ודעת תורה שאין כדוגמתה, שאם אנחנו לא נבין ונפנים מה האשה הזאת בשבילנו וכמה טוב יש לנו בזכותה, רק עצם זה שמגדלת את ילדינו, שדואגת לכל צרכי הבית, שמתקשרת ושואלת בשלומנו ומחכה לנו בבית, ואפילו שיש לנו עם מי להתקוטט לפעמים ועוד רשימה ארוכה, וכן אם האשה לא תבין שהבעל הזה, שלפעמים אדיש, ולפעמים חסר רגישות וסבלנות, כמה טוב הוא מעניק לה, אז חלילה, לקשר כזה יהיה קשה מאד להחזיק! מסופר שלאחר מותו של ר' ישראל סלאנטר נמצא בכיסו פתק ועליו רשומים שלוש מאות מעלות באשתו. אני יודע איזו מחשבה חולפת עכשיו בראשכם, "טוב זו אשתו של רבי ישראל סלאנטר, בוא תראה את אשתי..." נכון, אנחנו לא ר' ישראל ונשותינו אולי לא כמו אשתו, אבל חמישים מעלות מצאת? ועשרים? אם כן, לדרגתנו נראה שזה מספיק ואם לא...הבעיה היא לא בה אלא בד! (וכנ"ל הפוך) כנראה שאיך מעריך מספיק מה שיש לך בידיים:

זו אשתו של ר' ישראל סלאנטר, בוא תראה את אשתי...

עכשיו אנחנו מגיעים לנקודה העיקרית ממשך הרב ואומר: "כי אי אפשר שברבות הימים שבני אדם חיים ביחד לא יתגלו ליקויי נפשם במידות רעות והרגלים רעים, אך כל עוד שמכירים גם את הטוב שמקבלים מהם, יוכלו לדור בכפיפה אחת" – אומר הרב יסוד עצום, שאנו חייבים לחזק אצלנו תמיד, יום-יום! הרי לכל אדם יש מידות והרגלים רעים, לכל אדם יש חסרונות, אין עולמנו נועד למלאכים, וברגע שלא נדע ונכיר את הטוב שאנו מקבלים מבן הזוג שלנו, כל עוד לא נשב עם עצמנו ונחשוב איך החיים שלנו היו נראים לבד [והרי גם הילדים יוצאים מחוץ לתמונה באיזה שהוא שלב], אם לא נבין ונפנים מה הוא בשבילנו וכמה נהיה אומללים אם הוא לא יהיה, ממילא לא נוכל ולא נצליח להכיל את הקשיים, את החסרונות, ואת המצבים לא פשוטים שהחיים מביאים אותנו! רואים בפועל איך אנשים צובעים את כל הזוגיות שלהם בשחור ברגע שקצת 'לא הולך', ודברים אלו צריכים התעמקות והתבוננות!

'אשתי לא זוכרת אבל אני זוכר!'

ואכן, ישנם אנשים שידעו לקיים את הדברים במלא מובן המילה. מספר הרב יעקב שיש שליט"א, שפעם אחת הזדמן לו לעמוד בתור בבית מרקחת באחד מבתי החולים, התור היה ארוך וכרוך בהמתנה מרובה. לפתע הגיע איש שהיה נראה בשנות התשעים לחייו וביקש לעקוף בתור, "אני חייב ללכת, אתם מוכנים לוותר לי?...". אכן, אשריהם ישראל נתנו לו לעקוף. קודם שיצא הרב עצר אותו, "אני חייב לשאול אותך שאלה...מה קרה שאתה כל כך ממהר? אני יכול לעזור במשהו?", השיב הישיש, "הגיע הערב, ואני חייב ללכת להאכיל את אשתי, היא נמצאת למעלה במחלקת... וצריכה לאכול...". "אתה מאכיל אותה? מה, אין אחיות או מישוהו אחר שיאכיל אותה?", "בוודאי שיש" השיב. והרב הבין שכנראה רוצה לזכות לקיים 'אוהבה כגופו ומכבדה יותר מגופו'. "אשריך, ואשתך מעריכה את כל המאמצים שאתה עושה בשבילה?...". "האמת שאשתי כבר מזמן לא אתנו, היא לא מזהה אף אחד ולא זוכרת כלום...". המשיך הרב לשאול בסקרנות: "אשתך לא מזהה, אז אני לא מבין מדוע כל ההשקעה, למה זה משנה כל כך אם אתה תאכיל או אחות תאכיל...". ועכשיו תשמעו את תשובתו של הזקן, "אשתי לא יודעת ולא זוכרת מה שאני עושה בשבילה, אבל אני זוכר היטב כל מה שהיא עשתה בשבילי!" - איך אפשר שלא להתרגש מסיפורים ומאנשים כאלה, אשרי העם שככה לו! המשך בשבוע הבא. שבת שלום שמעון שורתי!

'הכלה'

אז כמה אתה מכיל?

הכלי היסודי הבא שנלמד היום בבנין החברות שלנו נקרא 'הכלה', כתוב בחז"ל: "אין כלי מחזיק ברכה אלא השלום" השלום בלשון רבותינו מכונה בלשון 'כלי', דהיינו שיש לו בית קיבול להחזיק, יש כלי קטן שמחזיק מעט ויש כלי גדול שיכול להחזיק הרבה. הפירוש 'הכלה' בזוגיות הוא שיש לנו את הכוחות להכיל בתוכנו את בן/בת הזוג עם כל המכלול שלו, עם הטוב שלו, אך גם עם הרעים הלא נעימים והמאתגרים, גם עם החסרונות ושאר המצבים שהחיים מביאים כל זוג וזוג. וכמו אמר אותו חכם: "מהו חבר אמתי? שידוע בקלקלתו של חברו, אבל בכל זאת נשאר חבר אמתי!" (שיח שרפי קודש), וכמו שאדם מקבל את עצמו בטוב ובמוטב כך צריך להיות כלפי בן הזוג. ומי שאינו מבין את זה עלול להגיע פעמים רבות למבוך סתום בחייו. אבל הכלה זו לא צריכה להיות: ב'דיעבד', בצער ובלית ברירה, אלא בשמחה, באהבה, ברצון ומתוך הבנה אמיתית מהם חיי נישואין.

וכדי להגיע לזה עלינו לעשות תהליך, וכדי שנבין היטב את הכלי הבא נרצה לגעת קצת באחת המידות החשובות ביותר שיש ליהודי, הן ביחס שלו עם בוראו והן ביחס שלו עם בני האדם בכלל ועם שותפו לחיים בפרט. מידה שהגה"צ ר' שלמה וולבה זצ"ל קורא לה: "יסוד העבודה" (עלי שור ב רפג), דהיינו היא הבסיס לכל מערכת יחסים שתהיה לנו בחיים, וכמו שנראה בכוח תכונה זו להפוך אותנו לאנשים הרבה יותר שמחים ומרוצים ויעשירים בחייו. קוראים לתכונה זו 'הכרת הטוב' וההפך שלה 'כפיות טובה', ישנם אנשים הטועים לחשוב שהכרת הטוב מתחילה ונגמרת: 'אם מישוהו עשה בשבילי משהו אני צריך להחזיר לו טובה' דהיינו שהכרת היא כעין חוב שיאם הוא בא לאירוע שלי... לא נעים לא ללכת לאירוע שלו, צריך להכיר לו טובה...! וזו מחשבה מאד מאד רדודה. אז מהי הכרת הטוב ומהי כפיות טובה? למה היא כל כך קריטית לחיים שלנו? ואיך זה קשור לבניית החברות ביננו? ומה זה קשור לענייננו? אלה הדברים שנרצה לברר בס"ד בשורות הבאות.

אהבה שאין עמה הכרת הטוב ואין לה קיום!

נראה את דבריו של הרב שלמה וולבה זצ"ל (עלי שור ב רעט) שהקדים לנו ש"אהבה שאין עמה הכרת הטוב אין לה קיום" וממשיך הרב בדברים מבהילים: "בני זוג, עד כמה שגדלה האהבה ביניהם בתחילה, אם בהמשך אין אחד מכיר בטובתו של השני אין אהבתם מתקיימת, ואף עלולה להיפך לשנאה חיו" – הרב לא מחלק בין הזוגות, כי וודאי שאין בעל ואין אשה שאינם מקבלים משותפם לחיים אין ספור טובות. אדם שייקח דף ועט ויתחיל לרשום את כל הדברים הטובים שיש בבן/בת הזוג, שיתבונן באמת בכל הדברים שהצד השני מטיב עמו, יבין. אנחנו לא רואים את הטובות, לא כי אין, אלא ש"דרכם של הבריות להעלים הטובות ולגלות הרעות" (ארחות חיים לרבנו הרא"ש סימן נח). אם נתבקש לספר על הטובות שאנו משפיעים על בן הזוג, יהיה לנו קל מאד, ואם נתבקש לומר את כל "הצרות" שאנחנו עושים לו,

מקהלת בני אפרים

שירת הבקשות // מקאמים // פיתוח קול

בבית הכנסת משכן משה רח' האנפה 2 גילה

בכל ראשון // בין השעות 17:30-18:30

בליווי אורגן

כולם מוזמנים!

מגלים אוצרות

לראשונה: מלך בישראל

בעתיד, בשלטון הנוקשה של כמה מהמלכים המאוחרים בישראל! אולם גם מבלי להידרש לעובדה ששמואל היה נביא, התברר כיום, לאור הממצאים הארכיאולוגיים אודות שיטות הממשל שהיו נהוגות בכנען ובסביבתה בתקופת כניסת ישראל לארץ כנען (תקופת הברזל, בלשון החוקרים), כי תיאורו של שמואל התאים למציאות של זמנו, ובמדויק.

כך כתב יעקב ליוור, חוקר ההיסטוריה הצבאית של ארץ ישראל: "תיאור זה מבוסס באין ספק על רקע של המציאות, על מנהגי המשטר הפיאודלי (בעלי קרקעות השולטים בנתינים למחצה ששרר בכנען ובסוריה בשלהי האלף השני לפנה"ס. וכמה מן החיובים שבו, כגון השירות בצבא, מעשר למלך לצרכי הצבא, החזקת בית המלך והאדמיניסטרציה, הם צורך למשטר של ממלכה, לחלק ניכר של החיובים במשפט המלך, ובכללם מעשרות ועבודות כפייה, יש מקבילות מאללח' [עיר עתיקה בטורקיה], ממכתבי אל עמארנה, ומכתבי אוגרית".

גם ד"ר צפריה בן ברק, חוקרת המזרח הקדום, כותבת כי "משפט המלך הוא עדות מהימנה, אשר התגבשה בתקופה של ערב כינונה של המלוכה בישראל, ולא בתקופה מאוחרת יותר. הטיעון למהימנות משפט המלך ולקביעת זמנו לערב המלוכה מתבסס על שני בחנים: בחינת הטקסט המקראי, והשוואה בין הטקסט המקראי לבין תעודות חיצוניות מהמלוכה הכנענית". לדבריו של שמואל נמצאה, אם כן, גם התאמה היסטורית, בנוסף למהימנות המוחלטת של דברי הנביא מתוקף סמכותו כשליח ה'. עם זאת, חשוב לציין את ההבדל העצום בין משטרו של מלך בישראל אשר התנהל על פי הוראות התורה, לבין המשטר שהיה רווח אצל מלכי העמים. בעוד אצל שאר העמים פעמים רבות המלך היה נחשב כאיל, ובידו סמכות מלאה לנהוג כרצונו, הרי שבעם ישראל המחוקק העליון הוא אך ורק בורא העולם, והמלך הנבחר כפוף להוראות התורה. למלך הנבחר ישנה שליחות חשובה מאוד, אך לא רואים בו עצמו דמות על-אנושית בשל כך.

פרופ' שמואל יבין, שהיה ראש החוג ללימודי המזרח התיכון הקדום באוניברסיטת תל-אביב, מציין כי מתכונותיה המהותיות "של המלוכה הישראלית, שנציגה המלך לא היה אלא בעצמו (כמו במצרים) ולא נציג מובהק של האלהות על פני אדמות (כמו במידה מסוימת במסופוטמיה) שסמכותו הבלעדית נובעת מעובדה זו, ועל כן לבושו של המלך, וכיסוי ראשו בכלל, היו אסורים שם על בני תמותה פשוטים. בישראל היה השליט בחיר העם, שלא נבדל במלבושו מיתר העם, אלא במידת פאר ויוקר נוספת.

מעת התגבשותם של בני ישראל לעם במעמד הר סיני, ובמשך מאות השנים שחלפו מאז ועד כיבוש הארץ והתנחלות השבטים, לא היה מלך לישראל. מנהיגי העם היו נביאים ושופטים, אך לא מלכים. עיקר המניעה למינוי מלך לישראל היה מפני שהאמונה היהודית מעמידה את בורא העולם כמלכו היחיד של עם ישראל. שהרי בתורתו כבר נמצאים כל החוקים החברתיים והמשפטיים הנדרשים להתנהלות העם והמדינה.

כשכבש יהושע את ארץ ישראל, נותרו חלקים מסוימים ממנה, אותם לא כבש, ובהם חיו עמים נוכריים תחת שלטונם של מלכים ששלטו בנתיניהם בכל תחומי החיים. בני ישראל התקרבו לעמים שכנים אלה, ראו את אופי התנהלותם, ואז חל שינוי במחשבתם.

הם פנו לשמואל הנביא, כמסופר בספר שמואל, וביקשו להמליך עליהם מלך: "וַיִּתְקַצְצוּ כָּל זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיָּבֹאוּ אֶל שְׂמוּאֵל לְרִמְתָּה. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו... עֲתָה שִׁימָה לָּנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ כְּכָל הַגּוֹיִם. וַיַּעַן הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׂמוּאֵל, כִּאֲשֶׁר אָמְרוּ תְּנֶה לָּנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ... וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׂמוּאֵל: שָׁמַע בְּקוֹל הָעָם לְכָל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלָיךְ, כִּי לֹא אֶתָּד מְאֹסוּ כִּי אֲתִי מְאֹסוּ מִמֶּלֶךְ עָלֵיהֶם... אֲךְ כִּי הִגַּדְתָּ תְעִיד בְּהֶם, וְהִגַּדְתָּ לָהֶם מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עָלֵיהֶם. וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶת כָּל דְּבָרֵי ה', אֶל הָעָם הַשְּׂאֵלִים מֵאִתּוֹ מֶלֶךְ. וַיֹּאמֶר, זֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עָלֵיכֶם: אֶת בְּנֵיכֶם יִקַּח וְשֵׂם לוֹ בְּמִרְכָּבָתוֹ וּבְכַרְשֵׁיו, וְרָצוּ לִפְנֵי מִרְכָּבָתוֹ, וְלָשׂוּם לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים, וְלַחְרֹשׁ חֲרִישוֹ וְלִקְצֹר קְצִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי מִלְחָמָתוֹ וְכָלֵי רִכְבּוֹ. וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרִקְחוֹת וְלִטְבָּחוֹת וְלָאֵפוֹת. וְאֶת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת כְּרָמֵיכֶם וְזִיתֵיכֶם, הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו, וְזִרְעֵיכֶם וְכִרְמֵיכֶם יַעֲשֶׂר וְנָתַן לְטָרִיקָיו וְלַעֲבָדָיו, וְאֶת עֲבָדֵיכֶם וְאֶת שְׁפָחוֹתֵיכֶם וְאֶת בַּחֲרִיכֵי הַיּוֹבִים וְאֶת חֲמוֹרֵיכֶם יִקַּח וַעֲשֶׂה לְמִלְאָכָתוֹ. צֹאנְכֶם יַעֲשֶׂר, וְאֶתֶם תִּהְיוּ לוֹ לַעֲבָדִים. וְזַעֲקֶתֶם בַּיּוֹם הַהוּא מִלִּפְנֵי מִלְכְּכֶם אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם לָכֶם, וְלֹא יִגְנֶה ה' אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא. וְיִמְאָנוּ הָעָם לְשִׁמְעַת בְּקוֹל שְׂמוּאֵל, וַיֹּאמְרוּ: לֹא כִּי אִם מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ. וְהִיָּינוּ גַם אֲנַחְנוּ כְּכָל הַגּוֹיִם, וְשִׁפְטָנוּ מִלְכָּנוּ וְנִצָּא לִפְנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת מִלְחָמָתָנוּ...".

כלומר, למרות ניסיונו של שמואל להניא את עם ישראל מלממש את שאיפתם להמליך עליהם מלך, לא עלה הדבר בידו, וה' החליט להיענות לבקשתם. תיאור זה, המכונה גם "משפט המלך", המדבר קשות נגד דרכי השלטון הממלכתי, העלה חשש בעיני כמה מהחוקרים המוקדמים שאולי מדובר בתיאור שלא תואר נכון, כי כיצד ידע שמואל מראש איך המלך ירצה בעם ישראל? מנין ידע לתאר בצורה מדויקת כל כך את מה שאכן התרחש

שלי? זה של ר' שלמה". השיבו לו "נכון, אבל אם אתה לא היית מגדל אותו, הספרים האלו לעולם לא היו רואים אור. אתה הולדת את האיש הזה, ומה שקנה הבן קנה האבא". אנחנו לא יכולים לשער מה משפט אחד שלנו שיוצא בחום יכול לחולל בתוך לב של יהודי. זה מבהיל.

סיפר רב חשוב על בחור יקר ממשפחה טובה, שירד עד לדיוטא התחתונה עד שלא הייתה עבירה אחת מן התורה שלא עבר עליה. ההורים, שכלתה עיניהם למראה בנם שהפנה עורף ליהדות, שפכו את כל כספם והונם על טובי המחנכים והיועצים לנסות להחזירו למסלול, ואכן ביום מן הימים חזר הבחור ושב בתשובה שלימה עד שהפך ממש ל'תכשיט' לתפארת המשפחה. פעם אחת שאל אותו אביו "איזה מחנך מל המחנכים והיועצים גרם לך לעשות את התפנית שעשית?". אמר לו הבן "מחילה שאני אומר לך אבא, אבל מכל הכסף שהשקעת אף אחד מהם לא באמת גרם לי להשתנות.

רק מישהו אחד. ביום אחד, שהייתי ממש בשיא השפלות שלי, ראה אותי תלמיד חכם אחד ואמר לי 'שלום עליכם' במאור פנים הפלא ופלא. אמרתי לו, אם הרב היה יודע את המעשים שלי לא היית אומר לי שלום. השיב לי הרב, זה לא משנה, עדיין הקב"ה מחכה לך. אמרתי לו, אני אספר לך עבירה אחת שעשיתי ונראה לי שגם אתה תסכים שהוא לא מחכה לי. וסיפרתי לו על איזו עבירה חמורה שבחמורות. הוא נתן לי נשיקה על הראש ואמר לי, תזכור מה שאני אומר לך, הוא עדיין מחכה לך. הייתי בדרך לאיזו עבירה, אך לאחר המילים החמות שהוא אמר לי והצורה שהוא אמר את זה, עזבתי הכל, ושם הכל נגמר. חזרתי בחזרה. הכל התחיל אצל האיש הזה. יש אדם מסתובב בעולם והוא לא יודע שיש אנשים ששומרים תורה ומצוות בגללו. אם אתה רוצה להכיר טובה למישהו, יותר מכסף, יותר ממתנות, יותר מן הכל, זה לעזור לו לא ללכת לאיבוד. לעזור לו להתקרב. שם תעזור לו. זו העזרה האמיתית. **שבת שלום עם ישראל! אפרים שרבי.**

המשך שיחת הרב « שולחן שבת". המשכיכה האלמנה לומר כשהיא דומעת "עכשיו אני רואה שרשב"י דאג לקיים את הצוואה שלו".

מנהג קטן של יהודי פשוט, לא להאמין כמה הוא חשוב בעיני ה'. את מי ה' יתברך לא העיר באותו לילה! ולא זו בלבד אלא אף דאג להכניס דף של סידור לכיס רק בכדי שהיהודי הזה יזכה לשמוע בר יוחאי בפטירתו.

ברגע שקוראים דברים כאלו, לפתע אתה מבין כמה אתה חשוב וכמה ה' יתברך מחשיב אותך. ומוזה אולי גם תבין ותביני כמה כל יהודי שיאמר אמן בזכותך הוא חשוב.

אמרה תורה "כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסְיֹתוֹ" – שואל המדרש, איזה ערום התורה מבקשת לכסות עם שמכיח? עונה המדרש, איש ערום ללא תורה. זה לשון המדרש: "אם ראית אדם שאין בו דברי תורה הכניסהו לביתך ולמדהו קריאת שמע ותפילה, לפי שאין לך ערום בישראל, אלא מי שאין בו תורה ומצוות" – הערום והעני הכי גדול שיש, זה לא אדם בלי בגדים, זה אדם שאין לו את ה' יתברך, אדם שלא מכיר שיש ה' בעולם.

תמיד חשבנו שרק מי שרעב לחם הוא עני, זה נכון, אבל יש יותר עני ממנו, מי שיש לו לחם ולא יודע מי נתן לו את הלחם. את האיש הזה תאכיל, לאיש הזה תעזור, תעשה הכל לחמם לו את הלב. תגיד לו כמה מילים מלטפות, תקנה לו סידור, תביא אותו לשיעור, אם עשית את זה, האכלת היום עני, עני מרוד.

סיפרו על המגיד מדובנא, שגידל במשך שנים ילד יתום. הסיפור היה, שבתחילה אותו הילד היה הולך יחד עם אביו העיוור ומחזר אתו על הפתחים לאסוף צדקה, והיו ישינים בבית הכנסת. לפתע נפטר האב והילד האומלל נשאר בודד. אסף אותו המגיד מדובנא לביתו, גידלו וחינכו ולימים נעשה לגאון הדור, הלא הוא הגאון הנודע רבי שלמה קלוגר זצ"ל. כשנפטר המגיד מדובנא, הראו לו בשמים חמישים ספרים שחיבר. תמה המגיד "והלא אינם

אחיי, מאין אתם?

הפלא ופלא

הפלאות הרבה

עצרתי לנשום טיפה, והחלטתי, שהפעם אני הולך לכתוב שיחה על העדה המפוארת והמעתיקה לדורותיה, הכורדים. מי אתם? מה אתם? מניין הגעתם? הבנתי שיש כורדי זאכו, כורדי גלי גלוד, כל מיני שדרוגים ופפצורים לבריאה המושלמת- הכורדים. אז הפעם ובמשך השבועות הבאים, נתחיל.

יהדות כורדיסטן היא קהילה יהודית עתיקה מאוד אשר התקיימה באזור ארם נהריים. האזור הגאוגרפי של כורדיסטן כולל את צפון מערב אירן (גם עליהם נדבר בענק), צפון עיראק וצפון מזרח סוריה. משערים כי גל העולים הראשון שהגיע לכורדיסטן היה בימי בית ראשון ואחריו הגיעו גלים נוספים כנראה עד בית שני. לפני שנים רבות התחילו לעלות עולים מכורדיסטן לארץ ישראל בעיקר לירושלים והסביבה.

עם הקמת המדינה, עלתה מספר מועט של יהודים שנשארו שהייתה בכורדיסטן, למעט מספר מועט של יהודים שנשארו באזור. המשותף לכלל יוצאי כורדיסטן, שמבדיל אותם מאחיהם בשאר הקהילות מרחבי המדינות השוכנות באזור, הוא ניב משותף של השפה הארמית הצפונית החדשה. השונה מעט מאזור לאזור אך בעלת תווים דומים. על אף הדמיון הרב, הקהילות היהודיות השונות בכורדיסטן אינן זהות וכולן אזור מתאפיין בניב שונה מעט, במנהגים ייחודיים, ובאורח חיים ומנטליות נפרדים. הבדלים אלו נובעים מהמרחק והניתוק הפיזי של כל קהילה משכנתה, אך ייתכן כי הדבר נעוץ גם בגלי גולים נפרדים שהגיעו בתקופות שונות לאזור.

בנוסף לארמית-היהודית הייחודית, דיברו בני הקהילה הכורדית-יהודית את הניב הכורדי אזורי, שהיא שפה איראנית-מערבית וכן את שפת המקום. יוצאי כורדיסטן העיראקית, למשל, דיברו בנוסף לארמית גם את הניב הקורמנגי ועיראקית. בני הדור השני שימרו ברובם את הארמית, אך בדרך כלל לא את הניב הקורמנגי נו טוב, מה זה משנה באיזה שפה הם מדברים העיקר בשלישי (סלק) ושישי (חמוסטה) יש קובה, בשבועות 'קאדה' ו'קובה חמו'. ניגונים ייחודיים, טעמים ייחודיים, מנהגים מעוררי ערגה ושבח למי שאמר והיה העולם. בישראל, חיים היום כ-250,000 יהודים ממוצא כורדי, והם ההמשך לגולים מימי בית ראשון. אז נברך את כל אחינו שבגולה, שיזכו במהרה לעלות את ארץ הקודש, ויזכו ליישב את ארץ ישראל במהרה בימינו. **ממני, אוהבכם, אברהם נון (דללה).**

שבת שלום לכל אהובי וידידי. והשבוע, אני מותש. שואלים למה? הנה התשובה. אשתי שתחיה, אשת חיל עטרת בעלה, קיבלה בירושה דירה ססגונית בירושלים של מטה. השכונה, לא שכונת פאר, והסבתא, נו נו איך אומרים? עליה השלום. שמה של הסבתא זילפה עמדי בת כותן. את שמה, לא אשכח לעולם. ולמה אתם מסתפקים, כי היא הורשה לה דירה בלב שכונת הכורדים בקטמון הישנה, ושם טמונים להם כל סיפורי ירושלים (של פעם) היפה.

לאחר שסיימנו את ההובלה, הלכתי לתפילת ערבית זריזה בשטיבלאך המפורסם. כל חיי חלמתי על דירה משלי (בקרום) אצל כל מי שצריך. וגם אם טרם זכיתם, חכו, זה עוד יבוא). אך דירה כזאת מעולם לא דמייתתי. הכל קרוב. בית הכנסת, המקווה, כל הנתונים הטובים לחיי ירא שמים יש שם. רק בעיה אחת לא ידעתי. בשבת, הבית כנסת שהיה ליד הבית שלי הוא בית כנסת של כורדים עתיקים, ששומרים על מסורת אבותיהם הקדושים ולא משו ממסורתם אף לא במיל. אני, כאשכנזי מובהק, לא כל כך מוצא את עצמי בתפילות שבת אי שם בשכונת הכורדים. אבל מה שהכי יפה זה ערב שבת.

שישי בצהריים, השכנה ממולי 'סימה מטגנים' שמה, דאגה לנו לפלטה מטוגנים רוויית שומן ופחמימות. ומהצד השני, יצחק טירשי, דאג למלא לנו את המקרר בקופסאות שקופות ממולאות בירקות מוחמצים. לעומת המקום שגרנו בו לפני, שמח מאוד לגור בירושלים. כולם מאירים פנים, דורשים לשלום, אך ציבור, אנשים חמים. תוך שבוע, בבית הכנסת העתיק, הזמינו אותי לתת דרשה בערב שבת, והציבור שמח מאוד. חלק מהציבור (לרוב המבוגרים עם השפם) הסתכל עליי בפנים תמהות, אך לא חששתי כי הבנתי שהם חלק מעולי כורדיסטן שאינם מדברים עברית כלל.

לאחר התפילה, ניגש אליי אחד מהמתפללים, והזמין אותי לחתונת בנו הבכור באולמי 'חצרות דלתא', ואני, כמובן שהסכמתי להגיע. על פניו, הכל רגיל. אוכל ושתיה כיהא לכל חתונה שלא מביישת את עצמה, וכולם נראים מתוחים, כמו מחכים למשהו או משהו שיגיע. לפתע, האולם הוחשך כליל. אל מרכז הרחבה הגיעה להקה מוזרה עם תלבושות מוזרות והחלו לנגן. תוך עשרים שניות כל המטפחות באולם נעלמו והתחילו להתנועע בידי האורחים הרבים לקצב המוזיקה הפרועה. שירים מיוחדים כמו 'בוקי דללה' היו השיא וממש תוך מספר דקות כל האולם מסודר במעגלים מסודרים להפליא. שעות על גבי שעות הם רקדו. החיוך ניכר על פניהם ולא מש מקרבם עד כלות המוזיקה. לאחר הריקודים הבלתי פוסקים,

ברכת הגומל

במקומו, אמנם אם נוסע ליום אחד, או ללילה אחד, לא יברך אלא שיחזור למקומו (עמי יבייא חייה סימי יגי אות יב), שהסיק כמו הפוסקים שבכל גוונא לא מברכים. ועי בחזו"ע שחזר בו. ועיי בהלכות מועד (הלכות למטייל עמי ריב). ובהלכות שם.

ב. מתי הזמן הראוי לברך ברכת הגומל? האם חייב לברך דווקא שעולה לתורה? והאם מותר לברך הגומל בלילה (והדין ביולדת מתי תברך)?

תשובה: לכתחילה, נכון שלא לאחר את ברכת הגומל עד שלשה ימים מהרגע שהתחייב בברכה. ואם לא הספיק לברך תוך שלושה ימים, יכול לברך גם לאחר מכן. ונהגו לברך בשעה שעולה לתורה, אמנם אם יעברו ג' ימים עד שיוכל לברך בקריאת התורה, לא ימתין אלא יברך בפני עשרה. ואם עבר זמן רב עד שהסיבה שבגללה התחייב נשכחה כבר, אין לו לברך יותר בשם ומלכות (שו"ע רי"ט סעי' חזו"ע ברכות ע"ג ש"ג). ועיי שם סוף הערה, שהביא לבעל ערוך השלחן, שאם עבר זמן רב וכיו לא יברך בשם ומלכות. ובשו"ת שבת הקהתי הוסיף שאם עברה שנה מיקרי זמן מרובה.

ולגבי ברכת הגומל בלילה, כתבו הפוסקים, שלכתחילה יש לברך הגומל דווקא ביום, ובמקום צורך אפשר לברך בלילה. ואישה יולדת שידוע שמחויבת בברכת הגומל, אם רוצה לברך הגומל בליל הברית יצחק של בנה רשאית לברך לכתחילה בלילה, ובלבד שלא תעמוד בחדר אחר אלא בחדר שנמצאים ותשתדל מאד לעמוד בפינה צנועה (ובהמשך יבאר חילוקי הדינים ממתי מברכת היולדת) (עיי בה"ז בחזו"ע שם ע"ג ש"ג). ומשי"כ שכתב רבי (שם בע"מ שמו'').

ג. האם קטן שהתחייב בברכת הגומל יכול לברך בשם ומלכות ברכת הגומל?

תשובה: כתב המשנה ברורה (רי"ט סק"ג) בשם המגן אברהם, שקטן לא מברך הגומל, כיוון שלא שייך לומר בו: 'הגומל לחייבים טובות', שהרי אינו בר חיובא (ולא בר עונשין. וכ"פ בכה"ח שם סק"ב), והוסיף, לא שמענו ולא ראינו בכל ארץ ישראל קטן שיברך. וכ"כ הבן איש חי (עקב סעי' ד), אם לא במקום שיש מנהג לברך. אולם **זעת מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל** (חזו"ע ברכות ע"ג ש"ט) כתב, שגם קטן לחינוך מברך הגומל בשם ומלכות (ושכן פסקו החיד"א, האור לציון ח"ב פ"מ ס"י נ"ט) ועוד פוסקים. וכן הלכה. ואם אפשר בנקל לצאת ידי חובת כל הדעות, כגון שיש גדול אחר שהתחייב בברכה ויכול לפטור את הקטן, טוב ונכון שיעשה כן (הלכות מועד ע"ג ר"ט).

הקדמה: מבואר בשולחן ערוך, שארבעה אנשים צריכים להודות לה' ולברך ברכת הגומל: (א) חולה שנתרפא ועמד מחולו. (ב) יורדי הים (המפליגים בספינה). (ג) הולכי מדברות (אנשים שנוסעים בדרכים שהן בחזקת סכנה וכדו'). (ד) חבושים בבית הסוהר שיצאו לחופשי.

שכל אלו בכלל סכנה היו ולכן צריכים להודות להשי"ת על שהצילם (וייתבאר דינם במשך). מכל מקום מי שעשה תאוונה וכדו ולא נגרם לו נזק כלל, או שהסתכן בדבר אחר, אין מברך הגומל. וכן לא מברכים, אלא על ארבעה הנ"ל (שו"ע רי"ט סעי' א). ואף אישה חייבת בברכת הגומל. ואדם שניצל מסכנה ורוצה להודות לה' על הטובה שעשה עמו, יעשה סעודת הודיה עם אנשים יראי ה', או שיתן צדקה כפי יכולתו.

א. מי שנסע לטיול ושהה בטיולו יום יומיים, או שלושה (ויותר), האם יברך הגומל במקום שנמצא, או שמא ימתין עד כאשר ישוב לביתו? מה הדין בנהגי מוניות והסעות שנוסעים תדיר ומתחייבים הגומל מספר פעמים בשבוע?

תשובה: הנוסע מעיר לעיר (הולכי מדברות): הנוסעים מעיר לעיר [וכן המפליג בספינה] וזמן הנסיעה ממשך 72 דקות, צריכים לברך הגומל, משום שכל הדרכים בחזקת סכנה הן. ואם נוסע וחוזר באותו יום ובצירוף זמן הליכתו וזמן חזרתו יש 72 דקות, גם צריך לברך הגומל בשם ומלכות, ומבוקר עד בוקר נחשב בו ביום לעניין זה (כגון שנסע בבוקר וחוזר באותו יום אפילו מאוחר בלילה, צריך לברך הגומל). ונהגי מוניות או הסעות וכיוצא בהם

מברכים הגומל פעם בשבוע ביום שבת (כ"כ השו"ע רי"ט סעי' ז, ושכן מנהג בני ספרד. והוסיף, שאם הוא בדרכים המוחזקות כמסוכנות ביותר מברך אף בנפחות משיעור 72 דקות, וכ"פ ב"י הלכה ברורה. ומשי"כ נהג מוניות וכו', כ"פ בחזו"ע ע"ג ש"ז), דלא כהאר"י והגר"מ לוי בברכת ה', שדעתם שיברך כל יום. אמנם אם הוא נוסע פעמיים ביום גם ה' ברכת ה' מודה שיברך פעם אחת ולא בסיום שתי הנסיעות).

אדם שנסע לטיול והתחייב בנסיעתו בברכת הגומל, אמנם הוא לא חוזר באותו יום, אם שוהה בהליכתו לילה אחד לפחות, יברך הגומל במקום הימצאו, אך אם חוזר בו ביום, או למחרתו, לא יברך, אלא בשובו לביתו. ולכן הנוסע לטיול, כגון שנוסע לטבריה וחוזר לאחר שתי לילות, יברך הגומל